

MERSİN İLİ ÇOCUK YUVALARI, YETİŞTİRME YURTLARI, ÇOCUK VE GENÇLİK MERKEZLERİ VE YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARI İNCELEME RAPORU

I-BASLANGIÇ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 23. dönem 4. yasama yılı, 14 Ocak 2010 tarihli 35. toplantısında, *Çocuk Yetiştirme Yurtlarında, Çocuk Yuvalarında ve Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde* incelemelerde bulunmak amacıyla, AK Parti İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ, AK Parti Kırklareli Milletvekili A. Gökhan SARIÇAM, AK Parti Denizli Milletvekili Mithat EKİCİ, CHP Denizli Milletvekili Ali Rıza ERTEMÜR, MHP İzmir Milletvekili Şenol BAL ve DSP İstanbul Milletvekili A. Jale AĞIRBAŞ'tan oluşan bir alt komisyon kurulmasını kararlaştırmıştır.

Alt Komisyon, 26 Ocak 2010 tarihli ilk toplantısında İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ'ın komisyon başkanı olmasına karar vermiştir. 11 Şubat 2010 tarihinde çalışma programının belirlenmesi amacıyla toplanan Komisyon, sırasıyla Tekirdağ, Çanakkale ve Mersin illerinde incelemede bulunma kararı almıştır. 24 Şubat 2010 tarihinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürü Dr. İsmail BARIŞ'tan SHÇEK kuruluşları hakkında bilgi alan Komisyon, 1-3 Nisan 2010 tarihinde Mersin ilinde incelemelerde bulunmuştur.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 11 Mart 2010 tarihli 36. toplantısında, söz konusu alt komisyonunun çalışma alanını Milli Eğitim Bakanlığı Yatılı İlköğretim Bölge Okullarını da kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bu kapsamda Alt Komisyon, Mersin il merkezinde bulunan SHÇEK'e bağlı kuruluşlar ile Tarsus ilçesinde Mustafa İstemihan Talay Yatılı İlköğretim Bölge Okulunu ziyaret etmiştir.

Komisyonla Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK ile Komisyon Uzmanı Zeynep DURAN eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCU

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, söz konusu kuruluşlarla ilgili herhangi bir başvuru olmaksızın re'sen bu konuda çalışma kararı almıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

III. İNCELEMENİN AMACI

Alt Komisyon; yurt çapında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna (SHÇEK) bağlı çocuk yuvaları, çocuk yetiştirme yurtları ve çocuk ve gençlik merkezlerini ziyaret etmek, bu kuruluşların fiziksel şartları ve personel durumları başta olmak üzere yaşam koşullarını incelemek, uygulamaların mevzuata uygunluğunu kontrol etmek, kuruluşlarda bulunan çocuk ve gençlerle görüşerek olası şikayetlerini dinlemek, özellikle kayıp çocuklar başta olmak üzere SHÇEK'e bağlı kurumlardan izinsiz ayrılanlarla ilgili olarak kurumlar arasındaki koordinasyonun nasıl sağlandığını araştırmak, kuruluş personeline çocuk haklarına ve kurumda bulunan çocukların gelişimine yönelik uygun hareket etme konusunda duyarlılık oluşmasına katkı sağlamak, olası sorunları tespit etmek ve iyileştirici çalışmaların gerçekleşmesi için alınacak tedbirleri belirlemek amacıyla kurulmuştur.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Komisyon oluşturmuş olduğu Alt Komisyon marifetiyle, inceleme konusu olayların incelenmesinde;

- a) Valilik, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı'ndan inceleme amacına yönelik bilgi almak,
- b) Kuruluşların fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin gözlem yapmak üzere yerinde inceleme yapmak,
- c) Kuruluşlarda yaşayan çocuk ve gençlerle, ilgili personelin bulunmadığı ortamda görüşmelerde bulunmak, yöntemini uygulamıştır.

V. İLGİLİ MEVZUAT

3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

Çocuk Suçları ile Mücadele Yönetmeliği

Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş,
Görev Ve Çalışma Yönetmeliği

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

VI. İNCELEMELER

Alt Komisyonumuz, Mersin iline yaptığı ziyarette ilk olarak, beraberinde İl Emniyet Müdürü Sayın Arif ÖKSÜZ ile İl Jandarma Alay Komutanı Kıdemli Albay Ünal AYVAZOĞLU'nun da hazır bulunduğu Valilik makam odasında Sayın Vali Hüseyin AKSOY ile görüşmüştür. Sayın AKSOY, göç, kentsel dönüşüm ve sosyal sorunlar hakkında il genelinde yapılan çalışmalar ve projelerle ilgili bilgi vererek, Mersin'e en çok göç veren iller arasında Diyarbakır'ın ilk sırada yer aldığını, kentle entegrasyonun sağlanması noktasında Mersin ilinin Toplum Merkezlerine ihtiyacı olduğunu, il genelinde intihar olgusu, engelliler ve kadınlara yönelik çalışmalarının sürdüğünü ifade etmiştir.

Komisyonumuz söz konusu görüşmeyi takiben İl Milli Eğitim Müdürü Sayın Hasan GÜL, İl Sosyal Hizmetler Müdürü Sayın Azmi GÜLŞEN, İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürü Sayın Berkız ALPER ve İl Jandarma Komutanlığı Çocuk İşlem Astsubayı Sayın Saim ÇATALKAYA'dan inceleme amacına yönelik olarak ön bilgi almıştır.

1. İl Milli Eğitim Müdürü Sayın Hasan GÜL'ün Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Mersin ilinde bulunan toplam 711 okul içerisinde 540 tanesi ilköğretim okuludur.
- Toplam öğrenci sayısı 353.333 olup bunların 241.573 tanesi ilköğretim okulu öğrencisidir.
- Toplam 910 yatak kapasiteli 5 Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO)'nda 667 yatılı 2294 gündüzlü öğrenci eğitim görmektedir.
- Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında koğuş sisteminden oda sistemine geçilmesi nedeniyle kapasitede azalma olmuş ise de okul sayısı değişmemiştir.
- *ANAMUR-Zehra Marulyalı YİBO*, 120 yatak kapasiteli olup 73'ü yatılı olmak üzere toplam 219 öğrenciye eğitim imkanı sağlamaktadır. Okul, 1973 yılında ilkokul olarak hizmete başlamış, 1990 yılında bağışlanan arsa üzerine tek katlı 6 derslikli binada hizmete devam etmiştir. 1998 yılında pansiyon binası da hizmete girmiş olup, ismi pansiyonlu okul olarak değiştirilmiştir. 2006 yılından itibaren Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olarak hizmet vermektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- *ÇAMLIYAYLA-Darıpınarı YİBO*, 240 yatak kapasiteli olup 119'u yatılı olmak üzere toplam 264 öğrencilidir. 13/08/2006 tarihinde açılmıştır.
- *GÜLNAR-Cumhuriyet YİBO*, 200 yatak kapasiteli olup 176'sı yatılı olmak üzere toplam 397 öğrenciye 08/09/2006 tarihinden itibaren eğitim imkanı sağlamaktadır.
- *MUT-Mareşal Fevzi Çakmak YİBO*, 200 yatak kapasiteli olup 222'si yatılı olmak üzere toplam 569 öğrenciye eğitim imkanı sağlamaktadır. Okul, 1968 yılında ilkokul olarak eğitim öğretime başlamış, 1989-1990 Eğitim Öğretim yılında 12 derslik ilavesi ile ismi Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu olarak değiştirilmiştir. 1997-1998 Eğitim Öğretim yılında Pansiyonlu İlköğretim Okuluna dönüştürülen okul 2006 yılından bu yana ise Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olarak eğitim öğretime devam etmektedir.
- *TARSUS-Mustafa İstemihan Talay YİBO*, 150 yatak kapasiteli olup 77'si yatılı olmak üzere toplam 845 öğrenciye eğitim sağlamaktadır. 2001-2002 Eğitim Öğretim yılında hizmete girmiştir. Pansiyon binası Tarsus Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na (SYDV) ait olup, 49 yıllığına Milli Eğitim Bakanlığı'nın kullanımına verilmiştir.
- Mersin ilinde bulunan YİBO'ların başlıca ihtiyacı personel konusunda olup, öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak, bayan müdür yardımcısı ve bayan rehber öğretmen normunun verilmesi talep edilmektedir. Ayrıca burada görev yapan personelin çocuklarla iletişimi artırma noktasında daha özel bir eğitime ihtiyacı olmaktadır.
- YİBO'ların denetimi yılda en az iki defa Şube Müdürü başkanlığında ilköğretim müfettişi, rehber öğretmen ve okulun bulunduğu ilçede görev yapan bir doktordan oluşan komisyonca yapılmaktadır.
- 2009-2010 öğretim yılı birinci döneminde denetimler komisyonca yapılmış olup, hazırlanan rapor ilgili birimlere, ilçe kaymakamlıklarına ve Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiştir.
- Söz konusu denetime ek olarak Valilik genelgesi ile tüm okulların her ay denetimleri yapılmaktadır.
- İl genelindeki okullarda bazı branşlarda öğretmen açığı bulunmaktadır. Ancak boş geçen ders olmamaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- İl genelindeki okullardan kaçan toplam 17 öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 4'ü ilköğretim diğerleri lise öğrencisi olup hiçbiri YİBO'larda eğitim görmemektedir.
- Müdürlük olarak, kaçmaya meyilli çocuklara ve ailelere, çatışma çözme ve etkili iletişim becerileri kazandırmaya yönelik disiplin, sorumluluk ve özgüven konulu seminerler verilmiştir.
- Ayrıca çocuk ve ergenlere yönelik ailelerin tutum ve eğitim hataları, aile içi eğitim, şiddet ve sonuçları hakkında aile eğitim seminerleri düzenlenmiştir.
- Öğrencilere verilen seminer konuları arasında duygu ve öfke kontrolü, çatışma ve problem çözme, hayata tutunma, amaç belirleme, ergenlik çağının özellikleri, hayır diyebilme, aile kaynaşmasının önemi, zararlı madde kullanımının sonuçları, beden dilini kullanabilme, kaygıyla başa çıkabilme, sorumluluk, özsaygı ve aile içi iletişim bulunmaktadır.
- Valilik talimatı ile evden kaçan öğrenci ve aileleri ile periyodik görüşmeler yapılarak, nedenlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik eğitim, yönlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır.
- Test, envanter ya da bireysel görüşmeler neticesinde tespit edilen öğrencilere arkadaşlık becerileri, sorumluluk, özsaygı konularında grup rehberlikleri yapılmaktadır.
- Aile dışına çıkmış çocukların karşılaşılabilecekleri tehlikeler ve zorluklar ile ilgili okullarda rehberlik derslerinde gerekli sunumlar yapılmıştır.
- Okullarda şiddeti önleme ve gençlerin risklerden korunması ile ilgili eylem planları hazırlanmış, tarama envanteri uygulanarak tespit edilen risk grubuna giren öğrencilerin (şiddet, zorbalık, saldırganlık eğitim ve davranış gösteren, devamsızlık yapan) aileleri ile görüşmeler yapılmıştır.
- Çocuk Mahkemeleri tarafından 2007 yılında 89, 2008 yılında 135, 2009 yılında 180, 2010 yılında 65 olmak üzere son 4 yılda toplam 469 dosyada tedbir kararı verilmiştir. Haklarında tedbir kararı verilen çocukların suç türüne göre dağılımları ve bu çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar için bkz. EKI.
- İl genelinde çocuklara yönelik yürütülen bazı projeler bulunmaktadır. Bu kapsamda, "7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı", Mili Eğitim Bankalığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığı tarafından

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

yürütülen çok sektörlü bir programdır. Yoğun göç alması ve boşanma oranlarının son yıllarda artış göstermesi üzerine Mersin ili de bu projeye dâhil edilmiştir. Programın genel hedefi anne, baba ve ergen ilişkisini güçlendirerek çocuğun/ergenin var olan potansiyelini gerçekleştirmesini sağlamaktır.

- “Haydi Çocuklar Okula” projesi kapsamında projenin başladığı 2004 yılından 2007 sonuna kadar 5888 öğrenci okula kazandırılmıştır.

- Zorunlu ilköğretim çağında olup, öğrenimlerini yaşlılarıyla birlikte yapamamış olan 10-14 yaş grubundaki çocukların ilköğretime devamlarını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı’na hazırlanan “Yetiştirici Sınıf Öğretim Programları” kapsamında, 2008 yılında Akdeniz, Mezitli, Toroslar, Aydıncık, Mut ve Tarsus ilçelerinde 22 okul tespit edilerek, 570 öğrenci okula kaydedilmiştir. 2008 yılı Temmuz ayında ilköğretime kayıt olmayan 5382 öğrenci tespit edilmiş olup, yapılan çalışmalar sonucunda bu sayı 2010 yılında 1198’e düşürülmüştür.

- Yapılan çalışmalarda göçle gelenlerin %20’sinin okuma yazma bilmediği tespit edilmiştir. Bu soruna yönelik yürütülen çalışmalar arasında yer alan “Ana-Kız Okuldayız Kampanyası” kapsamında 4 Şubat 2010’a kadar 1340 kurs açılarak 15254 kursiyere eğitim verilmiştir. Kampanya kapsamındaki çalışmalar devam etmektedir.

- Ülkemizde temel eğitim hakkından yararlanamamış ve okuma yazma bilmeyen yetişkinlere okuma yazma becerisi kazandırmak, okur-yazar yetişkinlere ilköğretim düzeyinde eğitim imkan ve fırsatları sunmak, toplumda okuma bilinci oluşturarak kitap okuma alışkanlığını geliştirmek, daha etkin toplum kesimlerine bilgisayar okur-yazarlığı konusunda bilgi ve beceri kazandırmak, böylece toplumsal ve kültürel kalkınma sürecine ivme kazandırarak dünyadaki lider ülkeler arasında yer almak amacıyla Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah GÜL’ün himayelerinde ve Mersin Valisi Sayın Hüseyin AKSOY’un koordinesinde 21 Nisan 2008 tarihinde “Türkiye Okuyor Mersin Okuyor” kampanyası başlatılmış olup il ve ilçe eylem planları çerçevesinde çalışmalar devam etmektedir. Kampanya 2012 yılına kadar devam edecektir.

- Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından çocuklarda paylaşma, dayanışma ve arkadaşlık duygularını geliştirmek ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve etkinliğinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla, “Oyuncaklarımı Paylaşıyorum” kampanyası düzenlenmiştir. 2008 yılı Mart ayında başlatılan kampanya kapsamında yaklaşık 15000 oyuncak 61 ilköğretim okulunun anasınıflarına ve anaokullarına dağıtımı törenle yapılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- 2009-2010 Eğitim Öğretim Yılında ise “2. Oyuncaklarımı Paylaşıyorum Projesi” başlatılmış olup, bu proje kapsamında Akdeniz ve Toroslar ilçelerindeki okullarda başarılı sınıflara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından 70 adet Akıllı Tahta alınarak, Akıllı Sınıf uygulamaları başlatılmıştır.

- İl genelinde öğrencilere yönelik yürütülen diğer projeler şunlardır: Tarihe Yolculuk Projesi, Eğitimde Fırsat Eşitliği Projesi, Ailemle Okuyorum Mutlu Oluyorum Projesi, Sporla Gelen Açılım Projesi, Ülkemi Seviyorum Milli Servetimi Koruyorum Projesi, Küçükleri Geliştirelim Çevrimizi Değiştirelim Projesi, 10-16 Nisan Mersin Kitap Günleri Projesi, Yetenek Eğitimi Projesi, Bakü’de Nevruz Projesi, Bebek Fidan Projesi, Zeytin Dalı Projesi, Atıl Bilgisayarların Eğitime Kazandırılması Projesi, Mobil Bilişim Otobüsü Projesi.

2. İl Sosyal Hizmetler Müdürü Sayın Azmi GÜLŞEN’in Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Mersin ilinde SHÇEK’e bağlı 17 kuruluş bulunmaktadır.
- *Mersin Çocuk Yuvası*, 1987 yılından beri korunmaya muhtaç olan 0-12 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. 100 kişi kapasiteli olan kuruluştaki fiilen kalan çocuk sayısı 106’dır. Kuruluş, gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının da bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlüdür.

- Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk sayısı 17’dir.
- Genel Müdürlükçe gönderilen ödeneklerle Çocuk Yuvasının mevcut hizmet binasının iç ve dış bakım ve onarımı yapılmış; kuruluşa halı saha, voleybol, basketbol sahaları, bilgisayar laboratuvarı, sinema salonu yaptırılmış ve jeneratör kurulmuştur.

- 2006 yılından bu yana mamul yemek alımı yapılmaktadır. Bakıcı personel artırılmış olup özel güvenlik alınmıştır.

- *Mersin Erkek Yetiştirme Yurdu*, 1963 yılından itibaren korunmaya muhtaç olan 13-18 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. 70 kapasiteli olan kuruluştaki bugün itibariyle fiilen kalan çocuk sayısı 64’tür.

- Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk sayısı 2’dir.
- Yetiştirme Yurdu hizmet binasının da gönderilen ödeneklerle bakım ve onarımı yapılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Kuruluş yemekhanesi tadil edilerek mamul yemek alımına başlanmış, ayrıca kuruluşa sosyal amaçlı salon, bahçe düzenlemesi, voleybol sahası, basketbol sahası ve halı saha yapılmış ve jeneratör kurulmuştur. Özel güvenlik ve temizlik elemanı alımı sağlanmış ve kuruluş hizmetlerinde kullanılmak üzere otomobil tedarik edilmiştir.

- *Nihat Sözmen Zihinsel Özürlü Çocuklar Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi* 1993 yılından itibaren 5-57 yaş aralığında korunmaya muhtaç olan engellilere hizmet vermektedir. 80 kapasiteli olan kuruluşa fiilen kalanların sayısı 85'tir.

- Bu kuruluşa da çeşitli bakım ve onarım çalışmaları tamamlanmış, sinema sistemi kurulmuş, sondaj suyu elde edilerek bahçe sulamasına geçilmiş, bahçe ağaçlandırılmış, mamul yemek alımı sağlanmış, jeneratör kurulmuş, bakıcı personel sayısı artırılmış ve güvenlik görevlisi alınmıştır.

- *Mersin Özürlü Bakım Ve Rahabilitasyon Merkezi*, 5-57 yaş aralığında korunmaya muhtaç yatağa bağımlı zihinsel ve spastik engellilere hizmet vermektedir. 80 kapasiteli olan kuruluşa fiilen kalan çocuk sayısı 73'tür.

- *Mersin Çocuk ve Gençlik Merkezi (ÇOGEM)*, 1999 yılından itibaren sokakta çalışan/yaşayan 7-18 yaş arası çocuklara hizmet veren bir kuruluştur. Kuruluşa 1679 çocuk kayıtlıdır. Fiilen hizmet gören 784 çocuğun 44'ü kız 635'i erkektir. 679 çocuk ilköğretim okuluna, 25 çocuk liseye devam etmektedir. Çocuk ve Gençlik Merkezi hizmetlerinden yararlanan çocuklar aracılığı ile sokakta çalıştırılan diğer çocukların da kendiliğinden kuruluşa gelmeleri yönünde çalışmalar yapılmıştır.

- Kuruluşa bağlı mobil ekipler gündüz ve akşamın geç saatlerinde şehrin işlek noktalarında sokak çalışmaları gerçekleştirmektedir.

- Zorunlu eğitim çağında olup okula gitmeyen çocukların okula kaydı sağlanmıştır. Bu kapsamda toplam 205 çocuk eğitime kazandırılmıştır.

- 206 çocuk meslek kurslarından yararlandırılmıştır.

- Mersin SYDV katkılarıyla Atatürk Endüstri Meslek Lisesinde PVC atölyesi oluşturulmuş ve çocukların burada oluşturulan atölyede mesleki eğitim görmeleri sağlanmıştır.

- Mersin SYDV tarafından 100 çocuğun öz bakımlarına yönelik ve 5600 TL tutarında temizlik malzemesi yardımı, sosyal ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan 184 aileye toplam 21800 TL nakdi yardım, 180 çocuğa 21600 TL giyecek yardımı yapılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Çocukların ÇOGEM'e ve kurslara ulaşmalarının sağlanması için otobüs biletleri, meslek eğitimine katılan çocukları teşvik amacı ile haftalık 15 TL olmak üzere toplam 13050 TL'lik harçlık yardımı, spor aktivitelerine katılan 50 çocuğun ayakkabı, eşofman ve çeşitli spor malzemeleri SYDV tarafından sağlanmıştır.

- Yine SYDV katkısı ile "Sokakta Çalıştırılan Çocukların Rehabilitasyonu ve Meslek Edindirme Projesi" kapsamında kullanılmak üzere ÇOGEM'e 1 adet araç temin edilmiştir.

- Söz konusu proje, SYDV ortaklığı ile Çukurova Kalkınma Ajansına 121.210 TL bütçeli olarak sunulmuş, Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından 2009 yılı Haziran ayında onaylanmış, proje ortağı olan SYDV'nin 30.302 TL'lik katkısı sağlanarak 3 Temmuz 2009 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

- Çocukların uygun hizmet modellerinden yararlanmaları, sokakta çalıştırılan çocuklar ve ailelerine yönelik bilgiler edinilerek sağlanmaktadır. Bu kapsamda, 2009 yılı Şubat ayından itibaren "Sokakta Çalışan-Çalıştırılan Çocukların Aileleri ile Görüşme Bilgi Formu" oluşturulmuş, çocuk ve ailesiyle ilgili yerinde sosyal incelemeler yapılarak verilerin bilgisayar programına girişleri yapılmıştır.

- Çocukların bir yandan sokakta çalışmasının önlenmesine yönelik faaliyetler yürütülürken, diğer yandan aileler bilgilendirilmiş ve kendilerine uygulanacak yaptırım konusunda, Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğü tarafından 540, ÇOGEM Müdürlüğü tarafından 183 aileye bu yönde tebligat yapılmıştır. Tebligata uyulmadığı tespit edilen ailelere Kabahatler Kanunu hükümleri gereğince idari para cezası uygulanması yoluna gidilmiştir.

- Ayrıca suça bulaşıp haklarında tedbir kararı verilen çocuklar ile ilgili olarak da bir bilgi formu hazırlanmış, Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğünce aile ziyaretleri yapılarak, elde edilen bilgilerin ÇOGEM Müdürlüğüne intikaline başlanmıştır. Bu kapsamda 141 suça bulaşmış çocuğa ilişkin veri temin edilmiştir.

- İl Sağlık Müdürlüğünün katkılarıyla tedaviye ihtiyacı olan 8 çocuğun tedavisi Devlet Hastanesinde gerçekleştirilmiştir.

- İl Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğü çocuğa ulaşma konusunda SHÇEK ile sürekli koordinasyon halinde çalışmalar yürütmektedir.

- Çocuk haklarıyla ilgili internet sitesi oluşturulmuştur (www.mersinchk.gov.tr).

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- ÇOGEM “Önce Çocuklar Polifonik Korusu” oluşturulmuştur.
- Sokakta çalışan çocuklardan oluşan 20 kişilik ÇOGEM Spor adında futbol takımı oluşturulmuş olup Toroslar Belediyesi'nin oluşturduğu futbol turnuvasına katılımı sağlanmıştır.
 - Gençlik Spor İl Müdürlüğü'nün katkılarıyla çocukların spor faaliyetlerinden yararlanması sağlanmıştır.
 - Çocukların doğa ve orman sevgisini geliştirmek amacı ile çocuklar tarafından Toroslar ilçesi Anittepe mevkiinde 10 dönümlük alana 500 adet fidan dikilerek ÇOGEM-Çocuk Hakları Hatıra Ormanı oluşturulmuştur.
 - Mersin Üniversitesi'nin katkılarıyla çocukların sosyal ve kültürel açıdan gelişmeleri için toplam 100 çocuğun Mersin Üniversitesi sinema salonunda film izlemeleri sağlanmıştır. Mersin Üniversitesi Vadi Spor Tesislerinde okçuluk, futbol, voleybol, basketbol dallarında hafta sonlarında 40'ar kişilik gruplar halinde spor faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.
 - *Mersin Erkek Koruma Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi* 2008 yılında hizmete başlamıştır. 30 kişi kapasiteli kuruluştaki fiilen kalan çocuk sayısı 11'dir. Kuruluş, suça yöneldikleri tespit edilerek 5395 sayılı Kanun uyarınca haklarında tedbir kararı verilen 7-18 yaş arası erkek çocukları barındıran, çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreleri tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü yatılı sosyal hizmet kuruluşudur.
 - Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk sayısı 9'dur.
 - Çocukların 7'si muhtelif okullara devam etmektedir. Diğer çocuklar mesleki kurslara devam etmektedir. Ayrıca sportif faaliyetler ağırlıklı olmak üzere çeşitli aktivitelerle çocukların rehabilitasyon çalışmaları sürdürülmektedir.
 - *Kız Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi*, duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış 13-18 yaş arası kız çocuklarına yönelik olarak 15/10/2009 tarihi itibarıyla açılarak hizmet vermeye başlamış 24 kapasiteli yatılı bir sosyal hizmet kuruluşudur. Fiilen kalan çocuk sayısı 10'dur. Çocukların geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı kuruluştaki aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.
 - Kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk sayısı 17'dir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Kuruluştaki hekim, çocuk gelişimci, sosyal çalışmacı, hemşire, beden eğitimi öğretmeni, felsefe grubu öğretmeni ve üniversite mezunu iki bakıcı personel rehabilitasyon çalışmalarını sürdürmektedir.

- Her ne kadar Milli Eğitim Bakanlığı'ndan destek sağlansa ve sözleşmeli olarak bakım ve temizlik personeli sözleşmeli olarak hizmet verseler de Mersin ilinde bulunan SHÇEK kuruluşlarının personel eksikliği bulunmaktadır.

- SHÇEK'in yürütmüş olduğu politika doğrultusunda ilk olarak çocuğun aile yanında desteklenmesi hedeflenmektedir. 2003-2010 yılları arasında aynı nakdi yardım desteğinden yararlanan kişi sayısı ve yardım miktarları için bkz. EK II. Ailelere sağlanan aynı nakdi yardımın yıl içinde artmasının nedenleri arasında bütçe artışı ilk sırada yer almaktadır.

- İl genelinde yaklaşık 15 bin özürlü olduğu tespit edilmiştir. Özürlü evde bakım hizmetinden yararlanan kişi sayıları ve yardım miktarları için bkz. EKIII.

- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu uyarınca çocuk mahkemelerince veya yetkili mahkemelerce hakkında koruma ve/veya bakım tedbir kararı alınarak SHÇEK'e teslim edilen toplam çocuk sayısı 191'dir. Kuruluşlardan izinsiz ayrılan çocuk sayısı 45'tir. Ayrıca Kadın Konukevinden izinsiz ayrılan 9 tane genç kız bulunmaktadır.

- Kuruluştan izinsiz ayrılan çocukların ayrılma nedenleri arasında, hakkında koruma kararı olsa da ailenin çocuğu kuruluşa göndermek istememesi, şehir dışından gelen çocuğun kayda alındıktan sonra şehri terk etmesi ve suça karışıp ilgili mercilere teslim edilen çocuğun ailesine dönmesi gibi durumlar yer almaktadır.

- Kuruluştan izinsiz ayrılıp dönmeyen veya bulunamayan çocukların bulunabilmesi için öncelikle güvenlik güçlerine telefonla bilgi verilmekte ve yazılı müracaatta bulunmaktadır. Ayrıca varsa ailelerine çocuğun kuruluştan izinsiz ayrıldığı konusunda bilgi verilerek kuruluş müdürlükleri ile iletişim kurmaları istenmektedir.

- Kuruluşlardan izinsiz ayrılan çocukların bulunabilmesi yönünde diğer kurumlarla da bilgi paylaşımı yapılmaktadır. Çocuğun adresinin tespit edilmesi halinde çocuğun bulunduğu yerde sosyal inceleme yapılarak çocuğun korunmaya muhtaçlık durumu değerlendirilmekte, aynı nakdi yardım hizmeti veya koruyucu aile hizmetleri çerçevesinde bakılacağı konusunda haklarında olumlu kanaate varılan çocukların bu hizmetler ile yakınlarına teslimi sağlanmaktadır. Çocuk hakkında verilen koruma

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

kararının kaldırılması yönünde gerekli çalışmaların yapılması ve haklarında işlem yapılamayan çocukların savcılıkla irtibata geçilerek kayıttan düşülmesi de söz konusu çocuklara yönelik yapılan diğer işlemlerdir.

- Kuruluştan izinsiz ayrılıp kuruluşa dönmesi sağlanan çocuklar ile mesleki görüşme yapılmakta, dışarıda geçirdiği zaman diliminde bir istismara maruz kalıp kalmadığı yönünde bilgi alınmakta ve gözlemlerde bulunmaktadır. İstismara uğradığı yönünde bir bulgu elde edilmesi halinde Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunmaktadır. Ayrıca ihtiyaç duyulduğunda çocuğa psikiyatri desteği sağlanmakta, eğitime devam etmesi veya bir iş kolunda bir meslek sahibi olabilmesi yönünde yardımcı olunmaktadır.

- Hakkında tedbir kararı verilen suça maruz kalan ya da suça itilen çocuk ile hakkında koruma kararı verilen çocukların bir arada kalması bakımından sakınca yaşanmamakta ancak sağlık ve güvenlik sorunları doğabilmektedir. SHÇEK kuruluşlarının açık kapı sistemi olması dolayısıyla tedbir kararlı çocuklar için özel bir önlem mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer olarak, suça itilen çocukla suç mağduru çocuğun bir arada kalması da çeşitli sağlık ve emniyet sorunlarına neden olabilmektedir.

- Çocuk hakimleri ile savcılarla toplanarak konu ile ilgili bilgi paylaşımı yapılmış ve çözüm önerileri hususunda görüş alışverişinde bulunulmuştur. Buna göre:

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu uyarınca korunmaya ihtiyacı olan suça sürüklenen çocuklar SHÇEK kuruluşlarına yerleştirilmektedir. Bu çocuklardan bazıları esrar, hap, eroin ve tiner gibi uçucu ve uyarıcı maddeleri kullanmaktadır. Çocuğun madde bağımlılığı kuruluştaki yürütülen rehabilitasyon programına uyum sağlamasına engel olmakta, çocuk kuruluş bakımını reddederek madde temin edebilmek için sokağa yönelmekte ve bu şekilde kuruluştan izinsiz ayrılmaktadır. Benzer bir şekilde, suç mağduru olan çocukların da olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozuklukları kuruluş hizmetlerini reddetmelerine neden olmaktadır. Çocukların kurum bakımına alınmadan önce ilgili mahkemece sağlık tedbiri alınarak tedavilerinin sağlanması, tedavileri sağlandıktan sonra bakım tedbiri ile kuruluşlarımıza alınması gerekmektedir.

5395 sayılı Kanun uyarınca bakım ve tedbir kararlarını uygulayan kuruluşların (Çocuk yuvası, koruma bakım ve rehabilitasyon merkezi, kız bakım ve sosyal

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

rehabilitasyon merkezi, kadın konukevi) personel ve araç ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanması gerekmektedir.

Suç mağduru ya da suça itilen çocukların çoğunlukla parçalanmış aile çocukları olduğu düşünüldüğünde aile kurumunun sosyal ve ekonomik olarak desteklenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

İstismara uğrayan veya suça sürüklenen çocukların sosyal ortamlarının incelenmesi neticesinde çocukla ilgili sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmektedir. Bu değerlendirmeyi gecikmeksizin yapabilecek meslek elemanı sayısının artırılması gerekmektedir.

Hakkında koruma kararı olmadan Savcılık ya da kolluk kuvvetleri tarafından kuruluşlara gönderilen ve kuruluştan izinsiz ayrılan çocukların ilgili birimlere bildirim yapılarak bu çocuklar kayıttan düşülmeli ve böylece uzun süre kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk olarak kayıtlarda kalması önlenmelidir.

Benzer şekilde diğer illerden gelip kuruluştan izinsiz ayrılan durumuna düşen ve farklı illerde kayıt altında olan korunma kararlı çocuklar hakkında da ilgili birimlere ve kuruluşa bildirimde bulunularak bu çocuklar kayıttan düşülmelidir. Konu ile ilgili mevzuat düzenlemesi ihtiyacı vardır.

SHÇEK hizmet modellerinden öncelikli olanı aile yanında bakım modeli olup bu modelin uygulanması için ailelere ayni-nakdi yardım desteği verilmektedir. Ancak mevcut uygulamada bu hizmetin sağlanabilmesi için ailenin ve çocuğun isteği gerekmektedir. Bazı durumlarda ailenin yaşam şartlarının uygun olmasına ve çocuğun da aileyle ilgili herhangi bir sorun yaşamayıp, aile yanına dönebilecek durumda olmasına karşın çocuğun, ailenin veya her ikisinin ayni nakdi yardımla aile yanında bakım konusunda istekli olmaması nedeniyle çocuklar aileye döndürülemez. Hatta bu durumdaki çocuklar kendileri diledikleri zaman mevzuata uygun olarak aile yanına izinli gidebilmekte kimi zaman da kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk konumuna düşmektedirler.

Bu nedenle sosyo-ekonomik durumu uygun olan ailelerle ilgili olarak, çocuk ve ailenin isteğine bakılmaksızın, mesleki değerlendirme sonucu uygun görülmesi durumunda çocukların ailelerine ayni nakdi yardımla döndürülmeleri için kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması aile bakımını sağlayacağı gibi izinsiz ayrılmaları da önleyici bir düzenleme olacaktır.

Bazı çocuklar bütün çalışmalara karşın kurum yaşamını benimsememekte, ailelerine dönmekte ısrarcı olmakta veya aileleri bulunmamaktadır. Bu nedenle izinsiz

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

ayrılan durumuna düşen çocuklar kendi başlarına veya arkadaşlarıyla yaşayıp çalışmakta ve toplum içinde yaşamını idame ettirebilmektedirler. Bu durumdaki çocuklarla ilgili yapılacak bir düzenlemeyle, mesleki değerlendirme sonucu uygun görülmesi ve takipleriyle ilgili sürecin yapılandırılması gibi tedbirlerin öngörülmesi şartıyla, 15 yaş üstü kurum bakımını reddeden çocukların kendilerine sağlanacak aynı nakdi yardımla ve danışmanlık desteğiyle toplum içinde desteklenmesi yerinde olacaktır.

3. İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürü Sayın Berkız ALPER'in Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Resmi Gazete'nin 13/04/2001 tarih ve 24372 sayılı nüshasındaki yayın ve Bakanlık Makamınının 19/11/2001 tarihli onayları ile Küçükleri Koruma Şube Müdürlüğü'nün adı Mersin ili Çocuk Şube Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

- Çocuk Şube Müdürlüğü; İdari Büro Amirliği, Sosyal Hizmetler Büro Amirliği, Suç Önleme Büro Amirliği, Kayıp Çocuklar Büro Amirliği ve Adli İşlemler Büro Amirliğinden oluşmaktadır.

- Çocuk Şube Müdürlüğü Kuruluş Ve Çalışma Yönetmeliği, 13 Nisan 2001 tarih ve 24372 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre, Çocuk Şube Müdürlüğü'nün kuruluş amacı, korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermekten aciz, hakkında koruma, ıslah ve/veya tedavi tedbiri alınan, suça maruz kalan, suç işlediği şüphesi altında bulunan ve kimliği tespit edilemeyen çocuklara yönelik olarak polis tarafından yürütülecek hizmetleri düzenlemektir.

- Evden ve İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı kuruluşlardan kaçan çocuklarla ilgili ilk müracaat ilgili Polis Merkezi Amirliğine yapılmakta, akabinde ilgili polis merkezi müşteki müracaatı, kayıp olan şahsa ait kayıp/buluntu ve eşkal formu ile birlikte Çocuk Şube Müdürlüğüne gönderilmekte, Çocuk Şube Müdürlüğü ise zaman geçirmeksizin kayıp olan çocuğu kayda almakta ve ülke genelinde aranması için GBT, Tahdit ve KŞP projelerine veri girişlerini yapmaktadır. Ayrıca kayıp çocuklar hakkında ilgili birimce Cumhuriyet Başsavcılığı'na bilgi verilmektedir.

- Çocuk bulunduğu zaman geçirmeksizin tüm veri girişlerinde düşümleri yapılmakta, ilgili Polis Merkezine ve ilgili kuruluşa bilgi verilmektedir. Polis Merkezi Amirliklerince Cumhuriyet Başsavcılığına bilgi verilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Halen il merkezinde 38, Tarsus'ta 1, Silifke'de 1, Mut'ta 2 kişi olmak üzere toplam 42 çocuk evden kayıp olarak aranmaktadır. Yıllara göre evden kayıp çocuk istatistikleri için bkz. EK IV.

- İl genelinde SHÇEK kuruluşlarından kaçan toplam 56 çocuk bulunmaktadır. Söz konusu çocuk sayılarının yıllara göre dağılımı için bkz. EK V.

- Toplam kayıp çocukların 66'sı kız, 37'si ise erkektir. Halen araması devam eden çocukların yaş ve cinsiyet durumları için bkz. EK VI.

- İl genelinde kayıp çocukların durumlarının tespiti ve gerekli değerlendirmelerin yapılabilmesi için 18/02/2010 tarihli Valilik Olur'u ile "Kayıp Çocuklar Komisyonu" oluşturulmuştur. Komisyon 2 ayda bir toplanarak gerekli değerlendirmeyi yapmaktadır. Kayıp Çocuklar Komisyonu Vali Yardımcısı Ahmet BÜYÜKÇELİK'in başkanlığında; İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürü, Çocuk Şube Müdürü ile Akdeniz, Mezitli, Toroslar Yenişehir İlçe Emniyet Müdürleri, Sosyal Hizmetler İl Müdürü ve bağlı kuruluşların müdürlerinin katılımı ile oluşturulmuştur.

- 15/12/2009 ve 8/02/2010 tarihlerinde yapılan toplantılarda;

Otogarda alınan polisiye tedbirlere ilaveten il genelindeki terminal işletmelerinin polis kontrolü altına alınması sağlanarak belirtilen yerlerden yaşı küçük çocukların ailelerinin izni olmadan seyahat etmelerinin önüne geçilmesinin sağlanması,

Kız Sevgi Evinin öncelikle kurulması,

İl genelindeki kayıp çocukların sayısının azaltılması için her kurumun gerekli çalışmaları yapmaya devam etmesi ve konu üzerinde hassasiyetle durulması kararları alınmıştır.

- Çocukların evden veya kurumdan kaçma nedenleri arasında, ailede yaşanan geçici sorunlar (anne, baba, kardeş geçimsizliği, boşanma, ailede istismar), aileyi cezalandırma, yaptığı bir hata nedeniyle verilecek cezadan kaçma, arkadaşı ile buluşmak veya evlenmek vaadiyle kaçma, kalmış olduğu yurttaki arkadaşları ile geçinememe, özenti, macera yaşamak ve büyük şehirleri görmek isteği bulunmaktadır.

- "Kayıp çocuk" kavramı ile "kurumdan izinsiz ayrılan çocuk" kavramının birbirinden ayrı olarak tanımlanarak farklı işlemlere tabi tutulması gerekmektedir.

- Suça sürüklenen çocuklarla ilgili istatistikler için bkz. EKVII.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Çocuk Şube Müdürlüğü, sokakta çalışan çocuklar ve aileleri için rehberlik hizmeti de sunmakta, mevcut imkânlar doğrultusunda sokaklarda çalışan çocuklara yönelik önleyici görevler yürütmektedir.

- 4 Kasım 2002 tarih ve 24926 sayılı Resmi Gazete’de Mersin Valiliği’ nin “Sokakta Yaşayan ve Sokakta Çalıştırılan Çocukların Korunması Suretiyle Kamu Esenliğinin Sağlanması” kararı yayımlanmıştır. Başbakanlığın 2005/5 No’lu Genelgesi ile Mersin ilinin de içinde bulunduğu göç alan 8 ilde SHÇEK tarafından geliştirilen “Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli” nin hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

- Anılan karar ve genelge doğrultusunda ilgili kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri bilgilendirilerek yapılması gerekenler belirlenmiştir. Söz konusu çalışmalar ile 2008 yılında 251 adet sokakta çalıştırılan çocuk ailesine teslim edilmiştir. 2009 yılında 104 çocuğun 102’si aileye, 2’si SHÇEK’e teslim edilmiştir. 2010 yılının ilk üç ayında 23 çocuk ailesine teslim edilmiştir. Ailelere Kabahatler Kanunu uyarınca para cezaları kesilmiştir.

- Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar sorununun çözülmesi üzerine dilencilikte artış kaydedilmiş olup bu sorunla mücadeleyle yönelik çalışmalar il genelinde devam etmektedir.

- Mersin Valiliği ile işbirliği içerisinde yürütülen projeler kapsamında Çocuk Şubesi’nce hazırlanan 15.273.00 TL’lik “Kayıp Çocuklar Projesi” 31/3/2010 tarihinde kabul edilmiş olup bu proje kapsamında il genelinde kayıp olan tüm çocukların fotoğrafları çoğaltılarak şehrin işlek caddelerine asılacak ve kiralanacak olan araç ile kayıp çocukların aileleri ayda en az 4 kez ziyaret edilecektir.

- Çocuk Şube Müdürlüğü’nce çocukların suça itilmesinin önüne geçilmesi, topluma faydalı ve sağlıklı bireyler kazandırılması, toplumsal bilincin artırılarak bölge insanının sporun gücü ile kaynaştırılması amacıyla 13-18 yaş arası çocuklardan kurulan 16 takımın katılımıyla 15 Kasım 2009-16 Ocak 2010 tarihleri arasında “Çocuk Polisi Futbol Turnuvası” düzenlenmiştir.

- Çocuklara ağaç ve orman sevgisini aşılacak için yürütülen “Polis amca, beni fidanla büyüt projesi” çerçevesinde Mersin Polis Meslek Eğitim Merkezi bahçesinde çocuklarla birlikte 12/3/2010 günü 1000 adet fidan dikimi yapılmıştır

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- İl genelinde öncelikle suça sürüklenen, sokaklarda çalışan ya da çalıştırılan risk altındaki çocukları suçlardan ve zarardan korumak, sosyal aktivitelere katılarak kentle bütünleşmelerine katkıda bulunabilmek ve polis-halk ilişkisini en üst seviyelere çıkarabilmek için “Çocuk Polisi Halk Oyunları Ekibi” kurulmuştur. Bu çocuklar şubede görevli polis memurları tarafından çalıştırılmaktadır.

- Çocuk Şubesi Suç Önleme Büro Amirliği bünyesinde oluşturulan “Okul Timleri”, okulların açılması ile birlikte okul ziyaretlerine başlamıştır. Öğrenim çağında olan çocuklara çocuk polisini anlatmak ve çocuk polisinden beklentilerini tespit edebilmek için hazırlanan “Çocuk Polisinden Beklentileriniz” adlı anket tüm öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

- Yine bu okul timleri tarafından tüm okullar ziyaret edilmekte, okulların sorunları rapor edilerek önleyici çalışmalar yapılmaktadır.

- İnternet cafe’ler belli aralıklarla denetlenmektedir.

- “Çocukların Mutlu Geleceği İçin Umut Yıldızı Projesi” çerçevesinde Şube Müdürlüğü sekretaryasında il yürütme kurulları oluşturulmuş ve suça sürüklenen çocukların mesleki eğitime yönlendirilmeleri için gerekli çalışmalara başlanmıştır.

- Halkı bilinçlendirmek için tanıtım ve bilgilendirme afişleri hazırlanarak şehrin işlek caddelerine asılmıştır.

- Evden ve SHÇEK kuruluşlarından kaçan çocukların il dışına çıkmalarını önlemek ve diğer illerden Mersin’e gelen çocukları bulmak amacıyla “Otogar timi” oluşturulmuş olup bu timler otogar ve tren garında gerekli çalışmayı yapmaktadırlar.

- Göç, eğitim seviyesinin düşüklüğü, ekonomik yetersizlik, çarpık kentleşme gibi nedenlerle sokağa itilen, sokakta çalışan, suça karışan, madde bağımlısı çocukların sayısında her geçen gün gözle görülür bir artış kaydedilmektedir. Çoğunluğu terörden kaçarak doğu illerinden Mersin’e göç eden ailelerin çocukları, burada sokak terörü tehdidi altındadır.

- Mevcut yasaların, suça karışan çocukların lehine hükmedişi, gerek aileleri gerekse suç örgütleri tarafından çocukların istismar edilmesine neden olmaktadır. İlk kez suça karışan çocuğun caydırıcı bir yaptırımla karşılaşmaması bu çocukları tekrar suça karışmaya teşvik etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- SHÇEK'in açıklık ilkesine göre hizmet sunması nedeniyle çocuklar hakkında bakım tedbiri kararları yeteri kadar uygulanamamakta, kuruluştaki kalmak istemeyen çoğu çocuk anında kurumu terk etmektedir.
- Evden ve yurttan kaçan çocuklar arasında, bulunan veya kayıp olarak aranmasına devam eden çocuklarla ilgili olarak, çocukların organ mafyası, çete vs. gibi suç örgütleri tarafından kaçırıldıklarına dair herhangi bir müracaat veya tespit bulunmamaktadır.
- Sokaklarda çalışan çocuklara yönelik önleyici görevlerin sadece İl Emniyet Müdürlüğü ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından yürütülmesi, belediyeler, diğer resmi kurum ve sivil toplum örgütlerinin bu konuya yeterince eğilmemesi nedeni ile konu ile ilgili beklenen sonuçlar alınamamaktadır.

4. İl Jandarma Komutanlığı Çocuk İşlem Astsubayı Saim ÇATALKAYA'nın Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- Jandarma Genel Komutanlığınca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. ve 61. maddeleri ile Türkiye'nin de taraf olduğu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde güvence altına alınan, çocukların yaşam, gelişme, korunma ve toplumsal hayata katılma hakları kapsamında, çocukların korunması ve çocuk suçlarının önlenmesiyle ilgili görevler, konuyla ilgili eğitilmiş personel tarafından 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren kurumsal olarak planlı ve sistematik bir şekilde yerine getirilmektedir.
- Tüm Türkiye genelinde olduğu gibi konuyla ilgili görevleri yerine getirmek amacıyla Mersin İl Jandarma Komutanlığı Asayiş Şube Müdürlüğünde 1, İlçe Jandarma Komutanlıklarında 13, Jandarma Karakol Komutanlıklarında 106 olmak üzere toplam 120 astsubay ve Uzman Jandarma personel, Çocukları Koruma İşlem Astsubayı veya Elemanı olarak görevlendirilmiştir.
- Gerek suça sürüklenen gerekse korunmaya ihtiyacı olan çocukların kollukta bekletilmeksizin en kısa sürede konunun doğrudan yetkilisi, sorumlusu ve uzmanı olan birim ve kuruluşlara (Cumhuriyet savcılıkları, sosyal hizmet kuruluşları gibi) sevkinin sağlanması esas alınmaktadır.
- Çocukları Koruma İşlem Astsubayı ve Elamanlarının görevleri, çocuk suçlarını önlemek, suça maruz kalan ve suç işleyen çocukları korumak, çocukları suça iten etkenleri araştırmak ve alınabilecek önlemleri tespit etmektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

- Görevli personel her yıl atama dönemini müteakip, çocuk kavramı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, personelin çocuklarla ilgili görevleri, tutulacak kayıtlar, çocuklarla ilgili meri mevzuat ile değişen yasal düzenlemeler konusunda eğitime tabi tutulmaktadır.

- Korunmaya ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuk olarak Jandarmaya gelen çocuklarla ilgili veriler en geç 48 saat içinde dijital veri tabanı üzerinden Jandarma Genel Komutanlığına, oradan da, yapılan Protokol gereği Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) bildirilmektedir.

- 2005 ilâ 2010 yılları arasında Jandarma sorumluluk bölgesindeki 711 olayda suça sürüklenen 1127 çocukla ilgili işlem yapılmıştır. Bu çocukların 191'i kız 936'sı ise erkektir. %61'i ilköğretim mezunudur. Bu çocuklardan yalnızca 1'inde madde kullanımı tespit edilmiş, çocukların 44'ü tutuklanmış, 1083'ü serbest bırakılarak ailelerine teslim edilmiştir.

- Bu çocukların en çok karıştığı suçlar kasten yaralama, hırsızlık ve göçmen kaçakçılığıdır.

- Yine 2005 ilâ 2010 yılları arasında toplam 1782 olayda suç mağduru olan 2499 çocuk hakkında işlem yapılmıştır. Bu çocukların 1354'ü kız, 1145'i erkektir. %47'si ilköğretim okulu öğrencisidir.

- Bu çocuklardan 4'ü sosyal hizmet kuruluşlarına, geriye kalanlar ise ailelerine teslim edilmiştir.

- Bu çocuklar en çok trafik kazası sonucu taksirle yaralama ve kasten yaralama suçlarından ötürü mağdur olmaktadır.

- Jandarma sorumluluk bölgesinde 2005 ilâ 2010 yılları arasında sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuk tespit edilmemiştir. Ancak Valilik'in Mersin Üniversitesi ile ortaklaşa yürüttüğü "Mersin'de Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar, Sorunlar-Çözümler" projesi kapsamında Jandarma sorumluluk bölgesinde, "sokakta çalışan çocukları yönlendiren, yasal olmayan güç merkezleri veya kişilerin tespit edilmesi ve yasal yaptırımlar uygulanması" konusunda çalışmalar devam etmektedir.

- 2005 ilâ 2010 yılları arasında Jandarma sorumluluk bölgesinde toplam 91 çocuk hakkında kayıp işlemleri yapılmış olup bu çocukların 89'u bulunurken 2'sinin aranmasına halen devam edilmektedir. Aynı dönemde 206 çocuk evlenmek maksadıyla kaçmış veya kaçırılmış, bunların 204'ü bulunmuş, 2'sinin ise aranmasına devam

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

edilmektedir. Bu olayların büyük çoğunluğu ailelerin muvafakatiyle evlilikle sonuçlanmıştır.

- Söz konusu çocukların verileri üzerinde yapılan incelemelerde, kayıpların 15-18 yaşları arasında yoğunlaştığı ve genel olarak aile baskısı nedeniyle evden ayrılmaların yaşandığı tespit edilmiştir.

- İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık, İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Daire Başkanlığı Bilgi Toplama Yönergesinin 7. maddesi kapsamında Cumhuriyet Savcısının bilgisi ve talimatı doğrultusunda veya kayıp kişinin birinci derece yakınları tarafından yazılı müracaatları halinde bilgi formu açılarak kişinin tüm Türkiye genelinde dijital bilgi toplama programı üzerinden aranması sağlanmaktadır. Emniyet, Jandarma ve Gümrük teşkilatına tanınan veri girişi yetkisinin SHÇEK'e de verilmesinin bürokratik işlemleri azaltacağı düşünülmektedir.

- Kayıp çocuklarla ilgili ikametgâh adresinden sorumlu Jandarma birimleri nezdinde Astsubay ve Uzman Jandarmalardan oluşan 3'er kişilik arama ekipleri kurulmakta, çocukların aileleri, yakınları ve çocukları diğer tanıyanlarla mülakatlar yapılmaktadır.

- Yapılan çalışmalar düzenli olarak rapor halinde Mersin İl Jandarma Komutanlığınca değerlendirilmekte ve Valilikle paylaşılmaktadır.

4. Kuruluşların Ziyareti

Bilgilendirme toplantısı sonrasında Alt Komisyonumuz, il merkezinde bulunan Nihat Sözmen Zihinsel Özürlü Çocuklar Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi, Kız Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi, Mersin Erkek Yetiştirme Yurdu, Mersin Erkek Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Özürlü Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi, Mersin Çocuk Yuvası ile Tarsus ilçesinde bulunan Mustafa İstemihan Talay Yatılı İlköğretim Bölge Okulunu ziyaret etmiştir.

4.1. Nihat Sözmen Zihinsel Özürlü Çocuklar Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Alt Komisyonumuz kuruluşları ziyaretine Nihat Sözmen Zihinsel Özürlü Çocuklar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi ile başlamıştır. Kurumda bakım gören çocukların halk oyunları ile karşıladığı Komisyonumuz ilk olarak kuruluş müdüründen bilgi almış, ardından binayı gezmiştir. Buna göre, kuruluştaki bakım gören 5-57 yaş

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

aralığında ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın 85 kişinin bulunduğu, çoğunun ailelerinin olmadığı ya da parçalanmış ailelere sahip olduğu, bu ailelerin çocuklarını çok az ziyaret ettiği, 40 çocuğun zeka seviyelerine uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim merkezlerine devam ettiği, 25'inin eğitim alamayacağına dair raporu olsa da kuruluş personeli tarafından eğitime çalışıldığı, çocukların uzun süren eğitimler sonucu izcilik, halk oyunları, koro gibi etkinliklerde yer aldığı ve içlerinden bazılarının çeşitli müsabakalarda derece aldığı öğrenilmiştir.

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinin, çocukların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlendiği, bu kapsamda fizyoterapi, beden eğitimi, fitness ve sinema odalarının bulunduğu; çocuklara takı tasarımı, kilim, bilgisayar, marangozluk eğitimlerinin verildiği; çocukların 3'er kişilik banyolu odalarda kaldığı, yaşam alanlarının çocukların zeka seviyelerine göre sınıflandırılarak her birine Kelebekler-Şirinler gibi isimler verildiği gözlenmiştir.

Kurum personeli ile yapılan birebir görüşmelerde kuruluşun maddi sıkıntısının önceki yıllara göre çok azaldığı, gönüllü yardımlarının devam etmesine rağmen halihazırda buna ihtiyacın olmadığı, devletin engellilere yönelik yapmış olduğu çalışmalarda ve sağladığı imkânlarda gözle görülür artışın olduğu, kuruluşların Avrupa standartlarında hizmet verdiği görüşleri ifade edilmiştir.

4.2. Kız Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Kuruluş, Nihat Sözmen Zihinsel Özürlü Çocuklar Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi ile ortak bahçede yer almaktadır. Alt Komisyonumuz kuruluş müdürü ile görüşerek çocukların kayıtları hakkında bilgi almıştır. Toplam kayıtlı çocuk sayısı 32, fiilen kalan çocuk sayısı 10'dur. Kuruluşta, çocukların spor yapmalarına olanak sağlayan spor aletleri ile kuaförlük, takı tasarımı gibi kurs imkânları bulunmaktadır. Odalar 2 kişiliktir ve çocukların bahçede meyve yetiştirme gibi imkânları vardır. Odaların ve genel olarak kuruluşun oldukça düzenli ve bakımlı olduğu ve modern bir tarzda döşendiği gözlenmiştir. Kendileriyle yapılan kısa süreli görüşmede kuruluşta kalan kız çocukları kurumla ilgili herhangi bir sorunlarının olmadığını ifade etmişlerdir.

4.3. Mersin Erkek Yetiştirme Yurdu İle İlgili Gözlem ve Tespitler

13-18 yaş arası korunmaya muhtaç erkek çocukların kaldığı kuruluş koğuş tipi yapılmış eski bir binadır. Kuruluş müdürünün Komisyonumuza vermiş olduğu bilgilere göre;

- ✓ İlköğretim grubu ile lise grubu çocukları tamamen ayrı ortamda barındırılmakta, böylece büyük çocukların küçükler üzerinde güç yoluyla baskı kurması önlenmektedir.
- ✓ Mersin ilinin sosyal riskinin yüksek oluşu dezavantajlı çocukların da sayısını artırmaktadır. Ancak kuruluşta üzerinde emek harcanan her çocuk bunun karşılığını vermekte ve olumlu yönde değişmektedir.
- ✓ Kayıtlı çocuklar içerisinde 9'u üniversite öğrencisi olup 4'ü üniversite sınavına hazırlanmaktadır. Eğitimleri konusunda teşvik edilen çocukların eğitim durumları Valilik'e bildirilmektedir.
- ✓ 64 kişinin barındığı kuruluşta kimsesi olmayan 3 çocuk bulunmaktadır.
- ✓ Kuruluşta çocukların yararlanabileceği futbol, basketbol, voleybol, masa tenisi gibi imkanlar bulunmaktadır.
- ✓ Kuruluşta psikolog ve sosyal hizmet uzmanı sıkıntısı vardır.
- ✓ Çocuklar, kuruluş imkanları ölçüsünde takip edilmekte, akşam 6'dan sonra gelen çocuğun geliş saati ve gecikme nedeni hakkında tutanak tutulmaktadır.
- ✓ Maddi imkanların gelişmesi ile birlikte çocukların her türlü ihtiyacı daha kolay karşılanmaktadır.
- ✓ Çocuklar, banyonun ortak kullanıldığı, aynı koridora açılan klimalı 4'er kişilik odalarda kalmaktadır.
- ✓ Çocuklara derslerinde yardımcı olmak üzere haftada 1 saat İngilizce, matematik ve fen bilgisi kursları verilmekte, çocuklar okuldan geldikten sonra belli sürelerde etütlerine devam etmektedirler.

Kuruluş müdürü 2003 yılından önce çocukların çeteleştiğini, binanın izbe bir durumda olduğunu, suça karışan pek çok çocuğun olduğunu ve bu durumun normal karşılandığını anlatarak o dönemdeki çocuklardan topladıkları satır, bıçak, keser gibi kesici aletleri ve o dönemin binasına ait kamera görüntülerini tarafımıza göstermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

Çocuklarla yapılan kısa süreli görüşmede Komisyonumuzun ziyareti nedeniyle belli yerlere badana yapıldığı, perdelerin yenilendiği, kuruluşu tanıtan fotoğrafların yer aldığı panoların koridorlara çıkarıldığı öğrenilmiştir. Çocukların genel olarak kuruluştan memnun oldukları gözlenmiştir.

4.4. Mersin Erkek Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Alt Komisyonumuz Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde yaptığı inceleme esnasında kuruluştaki herhangi bir çocuk bulunmadığı için yalnızca kuruluş müdürü ile görüşmüştür. Kuruluş müdürünün tarafımıza vermiş olduğu bilgilere göre,

- ✓ Kuruluştaki fiilen kalan çocuk sayısı 11'dir.
- ✓ Çocukların karışmış oldukları suç türleri arasında hırsızlık ilk sırada yer almaktadır. Bu çocuklar özellikle aileleri tarafından kullanılmakta, aileler çocuklarını gelir kapısı olarak görmektedir.
- ✓ Kuruluşa gönderilen çocukların karıştıkları suçlar birbirinden farklılık arz etmektedir. Özellikle madde bağımlısı çocukların rehabilitasyonu çok zor olmaktadır. Çocukların suç türlerine göre gruplandırılması rehabilite sürecinde bir seçenek olmakla birlikte bu durum aynı suçu işleyen çocukların bir arada birbirlerini etkileme sonucunu da doğurabilir.
- ✓ Çocuklara psikolojik destek ve tedavi sonrasında ÇOGEM aracılığıyla kurs imkanları sunulmaktadır.

4.5. Mersin Özürlü Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Farklı yaş gruplarında 73 özürünün bakımının yapıldığı kuruluştaki 24 saat bakıma muhtaç çocuklar kalmaktadır. Kendisine zarar verebilecek durumda olanlar yer yatağında yatmaktadır. Çocukların ilaçları hemşire gözetiminde verilmekte ve haftada 2 kere doktor kontrolü yapılmaktadır.

Kuruluşun hijyen şartlarını karşıladığı ve görevli personelin oldukça ilgili olduğu gözlenmiştir.

4.6. Mersin Çocuk Yuvası İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Mersin Çocuk Yuvası da koğuş tipi bina olup ev ortamından uzak bir yapıya sahiptir. Yaşları ve cinsiyetlerine göre ayrı mekanlarda gruplandırılan çocuklara Komisyonumuz tarafından oyuncaklar verilmiş ve çocukların her birinin oldukça görgülü ve nazik oldukları gözlenmiştir.

9-12 yaş grubu kızların kaldığı bölümde Komisyonumuza kuruluştaki kalan kızlar tarafından skeç gösterileri sunulmuştur. Gösterileri takip eden görüşmelerimiz esnasında, çocuklar tarafından mutfaktaki dolap eksikliği tarafımıza iletilmiş ve ilgili Vali Yardımcısı talebi not etmiştir.

4.7. Tarsus Mustafa İstemihan Talay Yatılı İlköğretim Bölge Okulu İle İlgili Gözlem ve Tespitler

Okul Müdürü Selahaddin OZANOĞLU'nun Komisyonumuza yapmış olduğu sunumu takiben okul ve pansiyon binaları ziyaret edilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmede çocukların okulun imkânlarından ve öğretmenlerinden yana sıkıntılarının olmadığı öğrenilmiştir.

Okul idaresinden temin edilen bilgi ve belgelere göre, okulun yalnızca ilköğretim müfettişlerince denetlendiği, bu denetimlerin her iki eğitim ve öğretim dönemlerinde birer defa yapılan ve diğer okullar için de söz konusu olan rutin yıllık denetimler olduğu, bu denetimlerin dışında Valilikçe, gerek doğrudan gerekse milli eğitim müdürlüğü vasıtasıyla kapsamlı bir denetimin yapılmadığı görülmüştür.

2008-2009 Eğitim Öğretim yılı ikinci dönem denetim raporuna göre, Tarsus Mustafa İstemihan Talay Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nun çalışmalarının mevzuata uygun gerçekleştiği, genel sağlık ve hijyen kurallarına uyulduğu, beslenme, barınma ve diğer hizmetlerin olanaklar ölçüsünde en iyi şekilde verildiği tespit edilmiştir. Raporla ayrıca çocuklara ara öğün verilmesi, çarşaf ve nevresimlerin havalarda ısındığı günlerde haftada en az 1 kez değiştirilmesi önerilmiş; aşçı, aşçı yardımcısı, gece bekçisi ve ev tipi çamaşır makinesi eksikliği vurgulanmıştır.

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Komisyonumuzun Mersin ilinde SHÇEK kuruluşları ve YİBO'da yapmış olduğu incelemelere istinaden raporun bu kısmı öncelikli olarak SHÇEK kuruluşlarına ardından YİBO'lara ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bağlı Kuruluşlar Hakkında

Çocuklar; bağımlı yaşamları, gelişimsel süreçlerinin gerekliliği ve geleceğe yönelik büyük etki potansiyelleri nedeniyle bakım ve korunmaya gerek görülen nüfus grupları içerisinde en başta yer almaktadır. Çocukların ihtiyaç duydukları bakım ve korumayı kendi kendilerine sağlamaları mümkün değildir. Bir çocuğun en iyi bakılıp korunacağı yer kuşkusuz sağlıklı bir aile ortamıdır. Ancak çeşitli nedenlerle öz aile ortamında büyüme şansına sahip olamayan çocukların bakım ve koruma işini devletler üstlenmektedirler.

Çocuk koruma, "çocuğu kasıtlı olarak veya ihmal yoluyla verilen zararlardan korumak için sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyoneller tarafından gerçekleştirilen eylemler" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın vurguladığı temel noktaya bakıldığında; çocuk korumanın amacı, çocuğu kasıtlı ve kasıtsız her türlü ihmal ve istismardan korumaktır.

Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde muhtaç duruma düşen çocukların sosyal sorunlarının önlenmesi ya da en aza indirilmesi devletin görevlerinin arasındadır. Bu konuda ülkemizde görev verilen kuruluşların başında şüphesiz Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü gelmektedir.

"Korunmaya muhtaç çocuklar" olarak nitelendirilen bu çocuklarımız, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 3. maddesinin (b) bendinde tanımlandığı üzere, beden, ruh, ahlak gelişimleri tehlikede olup;

- 1- Ana veya babasız, ana ve babasız,
- 2- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
- 3- Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
- 4- Ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklarımızdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

Bu sınıflamada da görülmektedir ki; çocuklar ya başlarında ana baba olmamasından dolayı ya da ana babaları tarafından ihmal ve istismar edilmeleri nedeniyle korunmaya muhtaçtır.

Ayrıca, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun *Tanımlar* başlıklı 3. maddesi "korunma ihtiyacı olan çocuğu"; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlamaktadır.

"Suça sürüklenen çocuk" ise mezkur Kanun'da, kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlanmaktadır.

Komisyonumuzun Mersin ilinde incelemelerde bulunduğu SHÇEK kuruluşlarında bulunan çocuklarımız, ilgili mahkeme tarafından, haklarında 2828 sayılı Kanun kapsamında korunma kararı alınan "korunmaya muhtaç çocuklar" ile haklarında 5395 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı alınan "suç mağduru" ya da "suça sürüklenmiş olan çocuklar"dan oluşmaktadır. Ayrıca Komisyonumuz Mersin'de zihinsel özürülü çocuklar bakım ve rehabilitasyon merkezi ile özürülü bakım ve rehabilitasyon merkezini ziyaret etmiştir.

İlk olarak, Mersin ili yoğun göç alan illerden biri olması nedeniyle oldukça karmaşık ve sosyal riski yüksek bir yerleşim birimidir. Bu durumun yol açtığı kentsel dönüşüm, intihar ve çeşitli sosyal sorunlara yönelik Valilik tarafından değişik kanallarda çözüm aranması memnuniyet vericidir.

Komisyonumuz incelemelerde bulunduğu SHÇEK kuruluşlarının fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin yapmış olduğu gözlem ve incelemelerde herhangi bir olumsuzluğa rastlamamıştır. Ayrıca sevgi evleri projesi için uygun arsanın tahsis edildiği ve TOKİ ile yapılacak sözleşmenin beklenildiği öğrenilmiştir. Müstakil yeni binalar yapılarak ev tipi barınma sisteminin hayata geçirilmesi fiziksel şartların iyileştirilmesi ve bunun çocuklar üzerinde yapacağı olumlu psikolojik etki açısından yerinde bir uygulamadır.

Ancak, SHÇEK bünyesinde verilen bir hizmet olarak ailelere yapılan aynı nakdi yardımın belirlenmesinde birtakım haksızlıkların yaşandığı tarafımıza bildirilmiştir. Bu kapsamda, ihtiyacı olmadığı halde üzerinde kayıtlı geliri bulunmadığı için bu yardımdan faydalanan ailelerin bulunduğu öğrenilmiştir. Söz konusu haksızlıkların önüne geçilmesi amacıyla, sosyal inceleme raporunda yalnızca resmi kayıtlarla bağlı kalınmaması ve

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

çocuk ve aile hakkında kanaat oluşumuna yönelik ilgili kişilerle görüşmeler yapılması da yerinde olacaktır.

Yetiştirme yurtlarında ve çocuk yuvalarında bulunan çocuklardan eğitimlerine devam edenler ile etmeyenler aynı ortamda barındırılmaktadırlar. Bu durum çocukların, okulun kendisine kazandıracığı faydaların henüz daha farkında olmadığı yaş grubu içinde bulunmaları nedeniyle okula devam eden çocukları olumsuz etkileyebilecek bir tehlikeyi beraberinde taşımaktadır. Okula devam etmeyen çocukların kurum içinde bilgisayar oynamak, TV izlemek ve uyuyarak günü tamamlamak şeklindeki zaman doldurmaları yerine meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi sağlanmalı ve okula devam etmeyenler, okula gidenlerin de okullarını bırakmalarına neden olmamalıdır.

Çocukların kuruluşlara yerleştirilirken, sonrasında yaşanan kayıp vakaları başta olmak üzere, çeşitli durumlarda yapılacakları kolaylaştırmak üzere irtibat adreslerinin sağlıklı bir şekilde temin edilmesi gerekmektedir. Özellikle il dışından gelen çocuklar açısından bu konuda sıkıntı olduğunun öğrenilmesi, iller arasındaki koordinasyonun artması gerektiğine işaret etmektedir.

Yine, çocukların kuruluşa kayıtlarının yapılması esnasında fotoğrafları çekilerek, diğer bilgilerle birlikte İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı ve İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün ortak kullanımında olan veri sistemine anında aktarılmalıdır.

Her şeye rağmen bir çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için en uygun ortamı kendi ailesi temin edebilir. SHÇEK Genel Müdürlüğü'nün bu doğrultuda önceliği aile yanında bakıma verdiği bilinmektedir. Bu bağlamda, yalnızca ekonomik nedenlerle koruma altına alınan çocuklar için, aynı nakdi yardım desteği ile aileleri yanında bakım ve kontrollerinin yapılması, bu uygulamanın teşvik edilerek kuruluşlarda barınmaya muhtaç çocukların sayılarının olabildiğince düşürülmesi yerinde olacaktır.

Korunma altına alınan çocuklar için kurum bakımının son çare olması politikası ve koruyucu aile hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik kamuoyunda farkındalık oluşturacak tanıtım kampanyaları ve eğitim çalışmalarına hız verilmesi hedefi kapsamında başta devlet büyüklerinin ve diğer toplum önderlerinin desteğini alan bir proje hazırlanmalıdır.

SHÇEK kuruluşları, çocukların barındığı ancak güvenlik tedbirinin uygulanmadığı, kuruluşun rahatlıkla terk edilebildiği yerlerdir. Bazı çocuklar, kuruluşlarından izinsiz ayrılmakta ve kayıp olmasalar dahi Emniyet Müdürlüğü'nce kayıp çocuk olarak işlem görmektedirler. Bu bağlamda, evden kaçan ya da kaybolan

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

çocuklar ile kuruluşlardan izinsiz ayrılan çocukların Emniyet Müdürlüğü ile Jandarma Komutanlığı'nda veri girişlerinin ayrı tutulması sağlanmalıdır.

Bu bağlamda öncelikle “kayıp çocuk” ile “kuruluştan izinsiz ayrılan çocuk” tanımlarının mevzuatta açık olarak tanımlanarak birbirinden ayrılması gerekmektedir. Söz konusu tanımların ayrı olmaması, gerçekte kayıp olmayan çocukların kayıp çocuk olarak muamele görmesine neden olmaktadır. Çoğu kez kuruluşa uyum sağlamayan çocuk aile yanına, arkadaşına ya da bir tanıdığına gitmekte ve kuruluşa dönmemektedir. Özellikle bazı durumlarda aile ve çocuk birbirinden ayrılmamakta ısrar ettiği için aile bilinçli bir şekilde çocuktan haberi olmadığını söyleyerek çocuğun kayıp çocuk olarak görülmesini istemektedir.

Bu tip örneklerde çocuk hakkında koruma kararı veren mahkeme kararlarına ve bu karara dayanak oluşturan sosyal inceleme raporlarına eğilmek gerekmektedir. Zira mahkemelerin yeterli araştırma yapılmadan, aile yanında desteklenebilecek bir çocuğu kuruluş bakımına göndermesi yukarıda anlatılan olaylara neden olmaktadır. Dolayısıyla mahkemelerin karar vermesini sağlayan sosyal inceleme raporlarının sosyal hizmet uzmanlarınca sağlıklı bir şekilde hazırlanmasının da önemi ortaya çıkmaktadır.

SHÇEK Kanunu'nda tanımlandığı şekliyle Mersin ilinde SHÇEK'e bağlı *Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi* ile *Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi* bulunduğu, buna göre suça sürüklenen ya da suç mağduru çocukların korunmaya muhtaç diğer çocuklarla farklı ortamda barındığı memnuniyetle görülmüştür. Ancak yine de bazı durumlarda, hakkında tedbir kararı verilen suça maruz kalan ya da suça itilen çocuk ile hakkında koruma kararı verilen çocukların bir arada kaldığı durumların olduğu ve bu durumun sağlık ve güvenlik sorunları doğurduğu öğrenilmiştir. Özellikle suç mağduru olan çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarına ilişkin ilgili mahkemeye sağlık tedbiri alınarak tedavilerinin sağlanması, tedavileri sağlandıktan sonra bakım tedbiri ile SHÇEK kuruluşlarına gönderilmesi kuruluş hizmetlerinin amacına daha iyi ulaşmasını sağlayacaktır.

Benzer olarak, haklarında tedbir kararı verilen çocukların da kendi içlerinde ayrılmaları gerekmektedir. Zira her ne kadar ikisi de suçun mağduru olsa da suça sürüklenmiş çocuk eylemin aktif, suç mağduru çocuk ise pasif ögesidir. Bu bağlamda, bu çocukların rehabilitasyonları ve sonrasında barınma, korunma ve eğitimleri de ayrı olmalıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

Mevcut durumda SHÇEK kuruluşlarından ciddi olarak psikolojik destek ve rehabilitasyon hizmeti vermesi beklenmektedir. Genel olarak SHÇEK teşkilatının bütçe kaynaklı sıkıntılarının fazla olmadığı gözlemlenmektedir. Ancak mevcut yapılanma içinde SHÇEK'in koruma, bakım ve sosyal rehabilitasyon açısından başta personel olmak üzere birtakım yetersizlikleri bulunmaktadır. Bu noktada, Sağlık Bakanlığı ile ortak bir çalışma yapılması, haklarında tedbir kararı verilen çocuklara verilecek hizmeti amacına ulaştırma açısından faydalı olacaktır.

Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarının bu alana olan farkındalığı artırılmalı, doğrudan yönetim sorumluluğu dışında kalan alanlarda kendileriyle işbirliği yoluna gidilmelidir. Ayrıca, her alanda olduğu gibi bu alanda da sivil toplumun kurumla ilişkisinin hukuki bir düzleme oturtulması gerekmekte, bu amaçla düzenlenecek mevzuatın, yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kurumlarda kalan çocukların kolaylıkla ulaşabilecekleri, özel ilgi konusu oluşturan geniş bir dinlendirici ve eğlendirici donanım ve hizmet yelpazesi yaratılarak çocuklarımızın kurumda buldukları zaman aralığı faydalı olarak değerlendirilmeli ve onların topluma kazandırılması sağlanmalıdır.

SHÇEK kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve sosyal çalışmacı sayısı ile üniversitelerdeki sosyal hizmet yüksek okullarının sayılarının veya mevcut bölüm kontenjanlarının ihtiyaç doğrultusunda artırılması sağlanmalıdır. Aynı zamanda söz konusu kadrolar için personel alımı esnasında, bu kişilerin genel sağlık raporlarında psikolojik tetkik ve test sonuçlarının bulunması da talep edilmelidir.

Bu kuruluşlarda çalışan personel için çalışma şartları gözden geçirilerek çalışılan bölüm veya birimin zorluğuna göre kendilerine özel hizmet tazminatı ödenmesi, personelin hizmet içi eğitimlerinin yıl içinde farklı periyotlarla sağlanması, hizmet alımı yoluyla istihdam edilen personelin verdiği hizmetin uygunluğuna denk gelen sertifika eğitiminden geçirilmesi ve sertifikası olmayan personelin çalıştırılmaması da söz konusu kuruluşlarda verilen hizmetin kalitesini artırmada yardımcı olacaktır.

Sosyal hizmet envanterinin çıkarılması ve buna yönelik olarak her yıl ikiden az olmamak üzere mülki idare amirlerinin başkanlığında, belediye başkanları, SHÇEK il müdürü, il emniyet müdürü, il milli eğitim müdürü ile mahalle ve köy muhtarlarının katılımıyla koordinasyon toplantılarının yapılması ve bu toplantı sonucunda, sosyal

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

hizmete ihtiyaç duyan ya da duyması olası ailelerin ve aile fertlerinin tespitinin yapılarak önleyici hizmetlere ağırlık verilmesi sağlanmalıdır.

Son olarak, korunmaya muhtaç çocukları bünyesinde barındırarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan ve dolayısıyla oldukça dikkat gerektiren bir görevi olan SHÇEK'e bağlı kuruluşların mülki idare amirleri başta olmak üzere diğer hiyerarşik amirlerince de denetimlerinin sıklaştırılması gerekmektedir. İl bazında yapılan bu denetimlerin raporlarının Komisyonumuza yıllık olarak gönderilmesi de denetimlerin verimliliğini artıracaktır.

2. Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Hakkında

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları nüfusu az ve dağınık, okulu bulunmayan veya ilköğretim hizmetlerinin götürülemediği yerleşim yerlerindeki zorunlu öğrenim çağında bulunan (6-14 yaş) öğrencilerin parasız ve yatılı, çevresindeki öğrencilerin ise gündüzlü olarak eğitim-öğretim gördükleri ilköğretim okullarıdır. Yatılı ve pansiyonlu ilköğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin barınma, beslenme, tedavi ve ilaç giderlerinin tamamı devlet tarafından karşılanır. Ayrıca, bu öğrencilere mevzuatta öngörülen miktar kadar da harçlık verilmektedir.

Okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çocuklar ile maddi imkânlardan yoksun ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla açılan yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarında okuyan çocuklarımızın yiyecekleri, giyecekleri, ders kitapları, defterleri, harçlıkları, ders araç ve gereçleri ile her türlü giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören 6-14 yaş arasındaki öğrencilerin, devletimizin denetimi ve gözetimi altında eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmaları ve buldukları yörenin gelişimine katkıda bulunmaları hedeflenmektedir.

YİBO'ların kuruluşu, kurulduğu dönemdeki şartlar itibariyle birçok fayda ve hizmet sağlamıştır. Ancak günümüzde YİBO'ların gerek kendilerini yenileyememesi gerekse personel eksiği ile maddi kaynak ve fiziksel sıkıntıları nedeniyle, çocukların eğitim ve gelişmelerine, hedeflenen ve arzu edilen katkıyı sağladığı hususunda şüpheler oluşmaktadır. YİBO'ların kendilerinden beklenen verimi sağlayabilmelerine yönelik olarak orta ve uzun vadede yeniden yapılanması/yapılandırılması için gerekli çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığınca yapılmalıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

YİBO'ların, kısa vadede gerek yetişmiş insan kaynağı gerekse bütçe kaynakları bakımından eksiklikleri giderilmelidir. Okullarda, sıklıkla aday öğretmenler görevlendirilmektedir. YİBO'lara öğretmen atamaları herhangi bir seçime tabi tutulmamaktadır. Oysa bu kuruluşlarda görev yapan idareci, öğretmen ve personelin çocuklarla iletişimi artırma noktasında daha özel bir eğitime ihtiyacı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, oldukça problemlili olan bu okullara öğretmen atamaları seçime yapılmalı ve YİBO öğretmenliği cazip hale getirilmelidir. Özellikle, atanacak idarecilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik ile idarecilik alanlarında eğitim görmüş olanlar arasından seçilmesi, öğretmenlerin ise çocuk psikolojisi alanında yeterli eğitimlerden geçirilmesi sağlanmalıdır.

Öğrenci ve personel sayısı oldukça fazla olan YİBO'lar, çocukların gerek boş zamanlarını değerlendirebilecekleri gerekse gençlik enerjilerini harcayabilecekleri sportif ve sanatsal faaliyetler için gerekli altyapıya sahip değildir. Çoğu okulda ülkemizde spor denilince ilk akla gelen futbol oynama alanı bile yok denecek durumdadır. YİBO'lar sadece okul binası olarak düşünülmemeli, sportif ve sanatsal ihtiyaçlara da cevap verebilecek bir eğitim kompleksi olacak şekilde inşa edilmelidir.

YİBO'lar buldukları yerlerde gözden uzak kendi kaderleriyle baş başa bırakılmışlık içindedir. Başta Milli Eğitim Bakanlığının taşra ve merkez teşkilatı olmak üzere il ve ilçe yönetiminin başı ve mercii olan Vali ve Kaymakamlar bu okulları yakın takibe almak suretiyle denetimlerine ağırlık vermelidir.

YİBO'lar mevcut yapısı ve kapasiteleri bakımından, milli eğitim içinde hizmet veren kuruluşlardan en fazla ilgi ve denetime gereksinim duyan eğitim kurumlarıdır. Bu nedenle bu okulların denetimine daha fazla ağırlık verilmeli, ilköğretim müfettişlerinin gerçekleştirdiği mevcut denetim mekanizmasıyla yetinilmemeli ve başta ilin en üst yöneticisi durumunda olan il valisi ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri buradaki çocukların hamileri olmalıdır.

Bu rapor sadece incelemede bulunulan Mersin iline ait değerlendirme ve görüşlerden oluşmaktadır. Alt Komisyonumuz, inceleme konusu ile ilgili olarak, çalışmalarını tamamladıktan sonra genel bir inceleme raporu düzenleyecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

Mustafa ATAŞ

İstanbul Milletvekili
Alt Komisyon Başkanı

A. Gökhan SARIÇAM

Kırklareli Milletvekili

Mithat EKİCİ

Denizli Milletvekili

Ali Rıza ERTEMÜR

Denizli Milletvekili

Şenol BAL

İzmir Milletvekili

A. Jale AĞIRBAŞ

İstanbul Milletvekili